

Příloha k protokolu o SZZ č. ....

Diplomant: **Bc. David Nachlinger**

Vysoká škola: FF JU v Č. Budějovicích

Obor: LHSn

Katedra: **Ústav bohemistiky**

Recenzent * Mgr. Josef Švéda, MPhil., PhD.

Datum odevzdání posudku: 5.6. 2014

Vedoucí */ prof. PhDr. Petr A. Bilek, CSc.

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Umění propagandy. K roli normalizační a porevoluční ideologie v kultuře

.....
(téma)

Diplomová práce Davida Nachlingera se věnuje ideologii v české seriálové tvorbě před rokem 1989 a po něm. Zkoumá čtyři seriály z lékařského prostředí. Jsou to *Nemocnice na kraji města* (1978) a *Sanitka* (1984) a jejich porevoluční pokračování *Nemocnice na kraji města po dvaceti letech* (2003) a *Sanitka 2* (2013). Metodologicky se inspirovuje sémiotickou teorií Rolanda Barthesa, odkazuje však také k dalším autoritám kulturních studií jako je Theodor Adorno a Max Horkheimer, Louis Althusser či Angela McRobbie. Svě teze také podepírá odkazy k historické literatuře a studii o normalizační ideologii (Paulina Bren, Kamil Činátl ad.). Druhá část diplomové práce, v níž se autor věnuje porevolučním seriálům, se pak opírá o úvahy autorů ve sborníku *Kritika depolitizovaného rozumu. Úvahy (nejen) o nové normalizaci* (např. Martin Škabraha, Michal Hauser ad.).

Autorovi diplomové práce se podařilo přesvědčivě dokázat korelaci mezi normalizačním „lékařským“ diskurzem *Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti* a dobovou seriálovou fikcí z medicínského prostředí – *Nemocníci na kraji města*. Pacienti v seriálu potřebují podstoupit obtížnou a zdlouhavou léčbu stejně jako společnost po období Pražského jara. Na tomto seriálu si všímá základních stavebních kamenů normalizační ideologie jako je oslava mravenčí práce lékařského kolektivu, adorace periferie oproti vlivu zhoubného centra či preference sféry veřejné oproti ryze soukromým zájmům jednotlivce. V analýze seriálu *Sanitka* zase přesvědčivě dokazuje postupné proměny ideologického kódování v období tzv. přestavby. V druhé části práce se autor pokouší uplatnit podobnou analýzu na seriály porevoluční. Všímá si reprezentací tržní ekonomiky, politické sféry, Romů, bezdomovců či zobrazení žen. Pokouší se najít kontinuity a poukazuje také na diskontinuity v reprezentacích.

Jistou slabinou práce, která se vyjevuje zejména v její druhé části, je absence definice ideologie. Autor v úvodu sice odkazuje k Rolandu Barthesovi a jeho konceptu mýtu, nicméně vyjasnění, ke kterému z mnoha pojetí ideologie se autor hlásí, zde chybí. V seriálech před rokem 1989 intuitivně chápeme, že se autor snaží propojit dobovou mocenskou praxi vládnoucích komunistů s významy vkládanými do textů. Pracuje tedy s konceptem, který zahrnuje otázky moci, explicitně také odkazuje k teorii totalitarismu ve formulaci Hannah Arendtové. Zdá se však, že ve druhé části práce je koncept ideologie poněkud rozšířen a zahrnuje i otázky širě chápané porevoluční „kultury“. Mezi oběma obdobími je totiž v otázkách vlivu státních aparátů na mediální obsahy rozdíl. Bylo by proto dobré, kdyby se

autor v diskuzi pokusil tuto diferenci vysvětlit. Tato metodologická nevyhraněnost ovšem neznamená, že je Nachlingerova analýza porevoluční ideologie v seriálové fikci bezcenná. Na příkladech dobře ilustruje ideologické zobrazování procesu „nezbytné“ privatizace, stereotypní reprezentace Romů, muslimů, bezdomovců a dalších lidí „vně“. Co práci chybí, je důkladný závěr, který by pregnantně shrnul základní shody a rozdílnosti v reprezentacích před rokem 1989 a po něm. Autor sice dílí závěry předkládá, ale postrádají dostatečnou systematičnost a hloubku. To samé se dá říci i o dílčích kapitolách, které by také mohly být explicitně shrnovány. Nachlinger se dopouští několika výroků, které nejsou dostatečně vysvětleny či dokázány. V diskuzi by se tedy mohl vyjádřit k následujícím otázkám:

Tvrzení, že reprezentace nemocničního prostředí v seriálu *Nemocnice na kraji města* „vytěšňuje z divákova zorného úhlu konsensuální (přestože mnohdy oprávněné) povědomí o nemocnici jako místě, kde se pacient podprůměrně stravuje a nešťastníci umístění pod oknem trpí podchlazením“ (s. 17), není nijak dokazováno. Na základě čeho autor usuzuje, že toto bylo dobové „konsensuální“ vnímání nemocnic v normalizaci? Důležitou součástí Nachlingerova argumentu je také tvrzení, že chirurgie je v *Nemocnici na kraji města* prezentována jako nejužitečnější sféra lékařské práce, což autor dokládá na výroku Sovy mladšího: „Chirurg jde prostředkem, internista při zdi“ (s. 18). Nachlinger tento výrok bere jako důkaz, že internisté jsou přehlíženi a mají pasivní roli (s. 19). Nabízí se ale otázka: Neodporovalo by toto nadřazování socialistickému étosu, v němž jsou si všechny disciplíny rovny, stejně jako jsou na stejné úrovni všichni lékaři, kteří se podílejí na léčbě nemocného těla? Není významné, že je tento výrok pronesen Sovou mladším, který je pod vlivem „zhooubného centra“? A není konec konců Sova starší v pozici venkovského obvodního lékaře, kam se dobrovolně uchýlí, obdivován úplně stejně, jako když byl primářem? Opravdu tedy prezentuje seriál chirurgii jako důležitější?

Autor používá pojem ideologie poměrně volně. Scénu z *Nemocnice na kraji města*, v níž Sova starší předává moudrost svazákům, označuje autor jako jednu „z mála explicitních ideologických scén“ (s. 23). S tímto se při intuitivním chápání tohoto pojmu dá jistě souhlasit. Autor by měl nicméně objasnit, proč je zrovna tato scéna explicitně ideologická a v čem spočívá méně explicitní ideologická práce analyzovaného textu. Nový Bor je autorem označován jako „venkov“ (s. 29). Není tento protiklad ale příliš vyhrocený? Nejde v případě Nového Boru o prostor maloměsta, který má v české kultuře také důležitou pozici? Neocitá se posléze Sova mladší na „skutečném venkově“ až ve chvíli, kdy „za trest“ vykonává lékařskou praxi? Některé další výroky v diplomové práci působí až záhadně. Autor například nepovažuje za náhodu, že se Václav Klaus stal prezidentem ve stejném roce, kdy bylo vysíláno pokračování *Nemocnice na kraji města* (s. 50). Čekala snad ČT s uvedením tohoto seriálu na to, až bude Václav Klaus zvolen prezidentem? Toto tvrzení by chtělo více vysvětlit či doložit historickými prameny.

Co se týče jazykové a stylistické úrovně diplomové práce, zde existuje relativně dost přehmatů, kterým mohla zabránit pečlivá korektura textu. Diplomová práce je sice napsána čtivě a zajímavě, nicméně plynulost četby narušují stylistické i gramatické chyby. Nejčastější je asi chybné skloňování zájmen (osobních i vztažných) – např.: s. 10 („naváže na ní“), s. 12 („diskurz, jež“), s. 17 („sekundant Sova mladší, jež“), s. 22 („symbolický charakter, jež“), s. 26 („feny, jak jí doktor Štrosmajer přezdívá“, „člen personálu, jež“), s. 27 („pocit viny, jež je připisován“), s. 31 („soubor opatření, jež“), s. 61 („naivita, s nímž“) a další. Časté jsou také chybné vazby - s. 15 („lokomotivami dějiny“), s. 20 („přihlédnout k logice výstavbě děje“), s. 22 („nezpochybnitelnou morálním i profesním vzorem“), s. 47 („československá seriály“), s. 53 („neujal Havlovo konstatování“), s. 58 („Postavy, (...) přesvědčení). Objevují se nejasné či dvojznačné formulace - s. 16 („prohlubují poddistancování“), s. 18 („Ideologický diskurz (...) přehlušuje diskurz narativní (...)“), nesprávné tvary slov - s. 24 („protěžování“) či chybné používání přechodníkových tvarů s. 32 („Štrougal snažíce“). V práci jsou i chyby pravopisné

- s. 48 („ke změnám vůbec, jež by (...) vystavili“), s. 61 („bryskně“) ad. Místy také absentují čárky v souvětích - s. 21 („Zdá se...“), s. 22 („Představuje archetyp...“) a objevují se i překlepy - s. 33 („předpokládalo, ž národní“) a nepřípadné kolísání s/z v cizích slovech.

Typografickou úroveň textu snižuje absence zarovnání do bloku mezi stranami 16 až 49. Z hlediska stylistického se jeví jako nepřípadné používání archaických přechodníkových konstrukcí stejně jako formulací, které se hodí spíše do publicistického textu - s. 6 („guru scenáristiky“), s. 15 („jazyk „newspeaku““), s. 25 („geronty vedeného státu“), případně formulací stylisticky nevhodných - s. 26 („aby reprodukoval svůj (...) světonázor do sestry Huňkové“). Co se týče odkazování k primárním a sekundárním zdrojům, lze říci, že autor práce odkazuje k relevantní literatuře v souladu s platnými normami. Soubor sekundární literatury týkající se normalizační i postkomunistické relevantní literatury by mohl být o něco rozšířen. Občas by bylo dobré doplnit referencí některé zobecňující formulace týkající se historického kontextu.

Celkově lze říci, že autor v diplomové práci předvedl originální interpretační analýzu normalizační i postkomunistické ideologie na příkladech seriálové fikce. Vyvaroval se zdouhavému shrnování metodologických a teoretických konceptů a přistoupil rovnou k analýze textů. Zpracoval také korpus relevantní sekundární literatury. Bylo by jistě přínosné, kdyby autor v podobném projektu pokračoval a rozvíjel dále své úvahy v práci dizertační.

Práci doporučuji k obhajobě.

Návrh na klasifikaci diplomové práce: **výborně minus**

.....
podpis recenzenta diplomové práce

Čes. Budějovicích 10. 6. 2014
V ..... dne .....

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------

*) Nehodící se škrtněte